

FRÁGREIÐING FRÁ LØGMANNI 1980

Harri formaður!

Støðugt hevur seinastu árin verið talað um vandan fyri, at føroyska samfelagsfarið kollsiglir, tí tað ber ikki eykafarmin, sum heimskreppan leggur á, ella tí siglingarøkið, sett av treytum uttanum okkum, gerst so trongt, at ongantíð fæst stýriferð til at halda uppí ella halda av.

Serligan vandasjógv komu vit í í 1978 og 1979, men vit hava siglt hann og sigla hann enn. Farið hevur roynst dygdarbetri og burðarmiklari enn mangur spáddi, og er nú vónandi fatan skapt fyri, at finnur hvør sítt pláss, ger hvør ein skyldu sína í áliti til hetta far, føra vit saktans allan farmin til lands og leggja út eftir nýggjum.

Harmasong og jammurklagur hava vit hoyrt, men hetta ørkymlaði okkum ikki, heldur lærdu vit, at ivi og ótti, so náttúrligir partar av hugsunnarvirksemi okkara teir eru, ikki halda føroyinginum afturi. Hann leggur frá landi, sum hann altíð hevur gjørt. Tí hann skuldi, tá annað ikki gavst í at velja, og tí siglingin er neyðug.

Havi sagt tað fyrr, at nógva tosið um kreppustøðu var skeivt, hevði tað bert til endamáls at sáa máttloysi og at máa undan álitið til, at loysnir funnust aðrar enn tær, at vit, sum fingur skyldu til at fyriskipa nú eina tíð, hópaðu undan hesi skyldu. Skal talast um kreppu, eigur tað at vera við tí í hyggju at finna loysnir, seta kreppufyribyrgjandi tiltøk í verk, stuðla nýroyndum og nýggjum leiðum, eggja til nýskapán á mongum økjum, fyri tað sum fer og eigur ella noyðist at fara.

Nevndi í fjør, og tað er galdandi enn, at aðalmunur er ímillum ta kreppu, sum í fleiri ár hevur herjað uttanum okkum, og teir trupulleikar vit hava í lötuni, og tað er framvegis sannroynd, at vit júst hesi somu ár her heima hjá okkum hava havt og hava betri lívsumstøður og hægri livifót enn nakrantíð fyrr í søgu okkara.

Á nýárinum stóðu vit á vegamótinum millum tvey tiggju ára skeið; eg royndi tá at draga saman ymiskt av tí, rokkið var sjevtiárinum og tær ovurstóru broytingar, vit framdu ella fingur álagdar at fremja í hesum lítla landi tey tiggju árinum.

Hetta skal ikki endurtakast, men eins og undanfarnu níggju árinum skal

eg eisini í hesi tíggjundi ólavsøkurøðu míni royna at lýsa búskaparligu gongdina farna árið, støðuna í lötuni og draga fram ymiskt, sum gevur hómning av gongdini framyvir.

Sum heild hava sjevtiárin sýnt javnan vøkstur í samfelagsbúskapinum, í framleiðslu, útflutningi og rentabiliteti, men 1977 var kortini árið, sum skaraði framúr, og verður á mongum økjum sammett við hetta árið. Sum fyrr nevnt er kortini síðan 1977 í samlaða samfelagsbúskapinum mett við bruttofaktórinntøkuni farin fram ein vøkstur, hóast útflutningurin enn ikki er komin í somu hædd aftur.

1979 royndist til útflutnings soltnari enn 1978 og 1977, býttislutfallið versnaði, meðan innflutningurin framvegis vaks, og er tí eisini gjaldsjavnahallið stórt hetta ár. Heilar 178 mill. kr. mótvegis 156 í 1978 og avlopi uppá 8 mill. kr. í 1977.

Ein broyting til tað betra er møgulig í 1980 aftur, tí prís-hækking hevur verið á fiskavørum, og framleiddu nøgdirnar av virðismiklum fiski, so sum rækjum, laks, saltfiski, feskum flaki o. ø. eru vaksandi, meðan fallið í veiðunøgd mest stavar frá, at minni er veitt av lodnu higartil í ár.

Útflutningurin fyrra hálvár í ár er 426 mill. kr. ella umleið 75 mill. kr. meira enn fyrra hálvár í fjør - ja, útvið 100 mill. kr. meira enn fyribilstalið, ið fyrilá hesa tíðina í fjør.

Roynist seinna hálvár eins gott ella betri enn í fjør, skuldi ein bati verið í gjaldsjavnahallinum, men hetta verður bert um ætlaðu tiltøkini at minka um vøksturin í innflutninginum koma at heppnast, og um tann inflatió, sum vit innflyta uttaneftir, ikki gerst ov stór. Her verða orku-prísirnir at vega tungt í myndini.

Gjaldsjavnahall okkara er sum hjá øðrum fíggjað við lántøku. Hendan skuld var - í Danmark og øðrum londum - við ársbyrjan umleið 760 mill.kr. mótvegis umleið 600 mill. kr. eitt ár frammanundan.

Nógvur politiskur gandaspani er fingin burturúr og um hesa skuld-binding okkara, men í henni er einki lógið ella loyndarfult. Í ár er tí hjálagt hesi frágreiðing ein sundurgreining av hesi skuld ímillum Danmark og útlond, ímillum landskassan, kommunur og almennar stovnar og privatar

fyrir tøkur, og eg vil mæla tingmonnum og øðrum til gjølla at kanna hesi viðurskipti, áðrenn næstu ferð verður trivið í hendan tátt, so tað slepst undan, at fólk fáa ta skeivu mynd, at tað er landsstýrið, sum nýtir allan hendan pening.

Tað er fyrr víst á, at meginparturin av hesum peningi er farin í vinnuskapandi íløgur, sum samferðslutól, skip og virkir, havnir o. s. fr., so tá nú lænast skal, bótir tað um, at hesar íløgur í sjálvum sær skuldu tryggja slíka øking í framleiðsluvirðinum, at vit lættari greiða afturgjaldingina og lættari ávísa fleiri hondum arbeiði.

Kortini verður neyðugt at minka um gjaldsjavnahallið og kortini verður neyðugt at at minka um uttanlandalántøku, skulu vit framvegis eiga álit hjá teim, sum til dagin í dag hava lænt okkum hesar peningaupphæddir. At teir enn eiga hetta álit, er tó eingin ivi um. Ein orsøkin er kanska, at enn hevur hitt triðja kreppueyðkennið - sum finnst í londunum uttanum okkum - eitt lemjandi arbeiðsloysi, ikki gjørt vart við seg hjá okkum, og sýnir hetta, at lánini í størri mun eru íløgulán heldur enn forbrúkslán.

Uppsparingin í føroyska samfelagnum liggur framvegis høgt, hon var í 1979 mett at vera 724 mill. kr. móttvegis 769 í 1978. Tað er vøxturin í gjaldsjavnahallinum, sum orsakar hesa lítlu afturgongd.

Megintreytin fyri at gjaldsjavnahallið kann minkast aftur er kortini, at veiðumøguleikar eru fyri skip okkara, og at veiðast kann við vinningi í rímiliga langa tíð, innan einstøku veiðumøguleikarnar, soleiðis at íløgur gjørdar fyri hvønn veiðumøguleika sær vinnast aftur.

Hóast leiðirnar framvegis trongjast, og kvotur í annara sjógvi minka, er útlit til, at allur floti okkara hevur hampuliga rúmar virkismøguleikar alt árið 1980, og valla minka kvoturnar í 1981 so burtur í einki, at ikki meginparturin av honum kann haldast í vinnu innan kvotukarmarnar og á nýggjum leiðum ella í nýggjum veiðuhættum í 1981 eisini.

Hvussu rakstrarliga bílætið kemur at líta út er verri at meta um. Við teim fiskaprísum, oljuprísum, sáttmálum og útreiðslum annars, sum galda í dag, er eingin partur av flota okkara, sum greiðir skyldur sínar uttan munandi umflytingar av peningi innan samfelagið, soleiðis at inn verður tikið frá borgarunum peningur at lata fiskivinnuni aftur.

Hesa myndina kenna vit bæði frá okkum sjálvum, og frá t. d. landbúnaðarvinnuni í meginpartinum av Europu, men meðan har kann flytast orka og fæ ímillum vinnugreinir, er okkara ringrás munandi trengri, og er tí mark fyri, hvussu langt vit røkka eftir hesum mynstri.

Havi mangar ferðir víst á, at okkara samfelag hevur arbeitt upp munandi orku, ið setur okkum før fyri at greiða mong búskaparlig vandamál,

men givið er, at illa fer at bera til nógv ár á rað at taka inn og lata út aftur so stóra peningaupphædd sum 250 mill. kr., sum talan er um í hesum fíggjarári. Av hesum eru tær 60 milliúnirnar uttanlanda likviditetslán, sum vinnan vónandi greiðir at rinda aftur rímliga skjótt.

FÍGGJARVIÐURSKIFTI

Samlaði samfelagsraksturin er í dag munandi dýrari enn fyri fáum árum síðani, og upphæddirnar, útgjaldast skulu hvønn mánaða til fastar skyldur, skiparakstur, íløguvirksemi, ja, øll samfelagsliðini, eru ovurstórar.

So hart sum skatta- og avgjaldsbogin nú er spentur, er torførari at fáa neyðuga peningin til vega javnt yvir árið.

Meðan inntøku- og útreiðslumetingar lættari hildu tey árinum, vit onga forbrúkksskerjing settu í verk, og innflutningurin tí ótálmað vaks ár um ár - og harvið tollinntøkurnar eisini vaksu - er tað nú so stórir partur av útreiðslunum, sum beinleiðis er tengdur at veiðunøgd, at tað fløðir og fjarar nógv skjótari í og úr landskassanum enn fyrr. Brúk er tí fyri størri likviditetsútvegan enn áður til ávísar tíðir. Tingið hevur samtykt heimild til at útvega hendan likviditet, men enn hava ongar samráðingar verið við tjóðbankan um hetta.

Árinum frammanundan hevur endaliga skattaálfkingin vanliga verið størri enn mett á fíggjarlógini, men í ár royndist hon 15 mill. kr. lakari enn fíggjarlógini sýnir. Hetta saman við óvissu um innflutningsmongdina, nú roynt er at tálma hana, ger, at óvissan um tølini á fíggjarlógini er størri enn vant.

/% Hjalagt er yvirlit frá gjaldstovuni yvir inntøkur og útreiðslur farna triðingin av árinum. Sambært hetta er gongdin enn hampulig, um enn tað hevur verið torført at tryggja lönjavningargrunninum nógv rúman likviditet, nú fiskiskapurin hevur roynt væl eina tíð. Hesin grunnur og ráfiskagrunnurin skulu í meðal nýta 16 mill. kr. um mánaðin.

/% Hjalagt er yvirlit yvir inntøkur og útgjaldingar hjá lönjavningargrunninum í hesum fíggjarári.

Neyðuga stýringsamboðið í fíggjarpolitikkinum - landsbankin - er enn ikki komin at virka, men ætlar landsstýrið í vetur at fáa hendan spurning greiddan.

Sum stovnur, ið kann samskipa fíggjarvirksemi okkara mótvegis útheiminum, kenst tørvurin á honum alt týðuligari.

SKATTAMÁL - TOLLUR OG AVGJØLD

Síðan 1970 hevir tann størri parturin av inntøkum landskassans stavað frá skattinum, meðan inntøkan av tolli og avgjøldum hevir verið eitt sindur lægri. Soleiðis var í fíggjarárinum 1978/79 skattainntøkan 54%, meðan hinar inntøkurnar vóru 46% og í verandi fíggjarlóg er skatturin settur at geva 363 mill. kr. og tollurin 320 mill.kr.

Í flestu øðrum londum er hetta umvent, har geva avgjøldini ta størru upphæddina. Tað kann sjálvandi altíð gerast kjak um, hvør av hesum hættunum at taka inn landskassans inntøkur er tann betri ella rættvísari. Meðan skatturin er eitt ávíst krav, ið skal gjaldast, so ræður borgarin meira yvir síni peningánytslu við tolla- og avgjaldsskipanum. At stýra fíggjarpolitikkinum er tolla- og avgjaldsskipanin lættari at handfara, meðan skattur av inntøku aloftast er tungt politiskt at gera broytingar í. Tað er tí ein spurningur, um ikki í framtíðini tann betra leiðin at ganga er, at lata tann størra partin af landskassans inntøkum koma frá tollinum og gjøldunum, meðan lætt verður í inntøkuskattinum í lægra inntøkuendanum.

Tann skattalóg, vit fingur í 1963, hevir gjøgnum árin verið fyri størri og smærri broytingum, men tær heilt radikalu broytingarnar í okkara skattaskipan fóru fram við lógunum í 1977 og 1978, sum viðvíktu ávikavist skatting av feløgum og persónum og harumframt serskatting av hjúnum við sjálvstøðugari inntøku. Hesar nýskipanir hava staðið sína roynd nú, og metingin má vera, at núverandi sjálvuppgávu- og líkningar skipan í høvuðsheitum fer at standa við framyvir.

Við hesum verður ikki sagt, at skattalóg okkara ikki stendur fyri øðrum broytingum. Her verður serliga hugsað um at fara yvir til ein annan innkrevjingarhátt - nevndur samtíðarskatting ella kelduskattur. Landsstýrið er farið í gongd, og tey fyrstu stigini tikin at fáa til vega álit og útkast til eina tílíka skipan. Átlanin er at roynd at fáa innarbeitt í verandi skattalóg eina kelduskattaskipan, og er tað átlan landsstýrisins at fáa uppskot á tingborð í hesi setuni ella komandi, so orðaskifti kann fara fram, tá tingmanningin hevir gjørt seg kunnugan við hesa fyri okkum enn ókendu skipan. Ein fær so at síggja, um lögtingið er sinnað at seta skipanina í verk.

Í 1970 var tann samlaði lands- og kommunuskatturin her á landi 76 mill.kr., og í hesum fíggjarárinum er hann uppá 570 mill.kr. við einum

skattgjaldaratali upp ímóti 30.000 móti eini 17.000 tá. Tað er sjálv-
sagt, at ein tílík øking má verða fylgd upp umsitingarliga, bæði við at
útskriva skattin og at fáa hann inn og í heila tikið umsita hetta stóra
økið. Tað skal ásannast, at her átti at verið farið fyrr undir eina um-
legging, men hevur landsstýrið nú sett ein arbeiðsbólk, ið er farin til
arbeiðis at fáa eina umskipan framda skjótast gjørligt og at fáa tikið
í nýtslu tann teknikk, sum ídag er sjálvsagdur á einum øki sum hesum.

Fyri at hava eitt gott og neyvt samarbeiði serliga ímillum
norðurlondini á skattaøkinum hava nevndu lond í
ætlan til 1. januar 1981 at fáa sett í gildi eina felags norðurlenska
dupultskattaavtalu, og hevur landsstýrið gjørt vart við, at Føroyar
ynskja eisini at verða partur í hesi avtalu, eins og vit samstundis koma
upp í ta norðurlensku hjálparavtaluna í skattamálum (bistandsavtaluna).

Aðrir skattingarhættir enn teir, vit nýta, eru royndir í øðrum
londum, eitt nú kapitalvinningskattur, men fyrisetur slíkur ein meting-
arstovn, sum sambært føstum reglum virðismetir allar ognir. Skattabólkur
átti at kanna slíka skipan og avleiðingar hennara fyri borgaran.

Rentuskattaskipan okkara hevur verið nógv umrødd og hugsað hevur
verið um at broyta hálva procentið til ávíst brot av samlaðu rentuni. Gald-
andi skipan saman við bankanna fría rætti at áseta rentumarginal og rentu-
upphæddir kann til tíðir kosta landskassanum dýrt. Rentuhækkingin í vár
mundi vegna frádráttarregluna kosta landskassanum 2-3 ferðir tað, sum
álíknaði eykaskatturin av feløgum var ætlaður at geva.

Hesi viðurskifti eiga vit at kanna og viðgera gjølla í hesi ting-
setuni.

Eisini eiga avskrivingskipaninar framhaldandi at verða viðgjørðar.

Annars kann um skatta- og avgjaldstrýstið her á landi nú sigast,
at tað er so mikið stórt, at valla kann hugsast ídag at fara nógv
longur. At sleppa undan hesum gerst bert við at minka um krøvini til
landskassan. Einhvør tinglimur - um hann er í samgongu ella andstöðu -
er sjálvandi greiður yvir, at einhvør yvirbjóðing um játtanir úr lands-
kassanum samstundis er ein yvirbjóðing til ein og hvønn landsmann um at
gjalda meir til landskassan.

SKIPARAKSTUR - FISKIMANNAINNTØKUR

Eitt høvuðsverkefni hjá landsstýrinum og løgtinginum undanfarna ár var at royndu at byrgja upp fyri einum hóttandi útreiðslubroti. Eitt fleirtættað stuðulsuppskot, sum umfataði hækkaðan oljustudning, eykajáttan til Ráfiskagrundin, ávísan rakstrarstudning til dekkfiskifør, nýggjar reglur fyri agnstudningi og studningi til ídnaðarveiðu varð samtykt í løgtinginum í fjør heyst við gildi fram til 1. februar 1980. Í hesum millumbili gjørdi Fiskivinnuráðið eina uppstilling yvir rakstrarstøðuna 1978 og 1979 og eina meting fyri 1980, meðan Hagdeildin gjørdi eina meting av likviditetsstøðuni í veiðufлотanum. Út frá hesum grundtilfari varð øðrumegin tilevnað nýtt lógaruppskot um stuðul til fiskivinnuna, sum í verandi fíggarári - um ikki broyting verður framd í lógunum - er mett at kosta landskassanum 192 mill.kr., meðan hinumegin vórðu skaptir veiðufлотanum útvegir undir serligum umstøðum at fáa serlán til bótan av likviditetsstøðuni (57 millióna lánið).

Eitt serkennið fyri stuðulsveitingina hevur verið, at hon hevur verið minni generell enn vanligt, og at hon í størri mun hevur verið veitt eftir rakstrarúrsliti og likviditetsstøðu fyri teir einstøku skipaflokkarnar. Stuðulslóggávan til fiskivinnuna umfatar mangar tættir innan vinnuna, men størstu peningaupphæddirnar eru rakstrarstudningur til skipini, brennioljustudningur og manningarstudningur til tann partin av veiðufлотanum, har inntøkurnar hava ligið lægstar. Lønjavningargrunnurin hevur higartil í verandi fíggarári útgoldið stívar 56 mill.kr., av teimum hevur 10,5 mill.kr. verið rakstrarstudningur, 9,8 mill.kr. brennioljustudningur og 4,8 mill.kr. manningarstudningur.

Avreiðingarprísirnir á botnfiski, sum verða ásettir av nevndini fyri Ráfiskagrundin, eru rættuliga væl øktir í hesum árinum, partvís orsakað av ávísari øking í marknaðarprísnum og broyttum valutaviðurskiftum, men almenni stuðulin til grunnin er eisini øktur. Játtanin til Ráfiskagrundin er í hesum fíggarári 80 mill.kr., harav 68 mill.kr. til nýtslu og 12 mill.kr. í tiltaksgrunn. Frá 1. apríl í ár hevur grunnurin útgoldið 22,5 mill.kr.

Undir framløgu av stuðulsuppskotum, sum nú eru í gildi, legði landsstýrið áherðslu á, at útreiðslubogin var so hart spentur, at ikki kundi verða talan um størri hækkingar frá almennari síðu, men við batum í rakstrarmøguleikum skipanna og rationaliseringum vórðu stuðulsupphæddirnar hin vegin at lækka. Hóast enn er heldur stutt tíð fráliðin, er av almennum áhuga,

hvørja ávirkan stuðulslógirnar hava havt á skiparakstur og manningarinn-tøkur. Eftir landsstýrisins áheitan er Hagdeildin farin undir at kanna hesi viðurskifti. Tey rakstrartøl og aðrar útrokningar, sum fyriliggja, eru so mikið óviss, at tey mugu takast við fyrivarni, men tykja kortini benda á munagóðan bata fyri ávísar skipabólkar. Átlandi verður haldgott tilfar hesum viðvíkjandi tøkt komandi mánaðin, og er tá til steðar ein av fyritreytunum at meta stuðulslógirnar, sum eru í gildi.

Fyribilstølini viðvíkjandi manningarþørtum farna partin av 1980 týða - við øllum fyrivarni - uppá, at hýrurnar pr. dag eru munandi øktar. Fyri flestu veiðihættir umleið 100 kr. um dagin og fyri ídnaðartog-ararnar við 250 kr. um dagin. Eisini fyri manningarpartarnar hava nýggju stuðulslóggávarnar soleiðis merkt munandi ískoyti.

Landsstýrið setti tíðliga í vár niður nevnd at kanna flokkingina og prísingina á feskfiski, avreiddum í Føroyum, við tí setningi at geva landsstýrinum tilmæli um møguligar broytingar og ábøtur, millum annað um møguleiki er fyri serligum prísi fyri feskfisk á hægsta góðskustigi. Landsstýrið hevur fingið handað nakað av fyribilstilfari og vantar endaliga niðurstøðu frá nevndarstarvinum um heilt stutta tíð.

Merkiliga stórt samsvar er ímillum veiðunøgdirnar í ár og í fjør á teim ymisku leiðunum, og er vert at kanna, hvussu vit røkka optimalari veiðu eftir tí samanseting í flotanum og teim veiðumøguleikum - herundir avmarkingum - sum eru til steðar. Hetta kundi leitt til hugleiðingar um støddina og samansetingina av veiðuflootanum, men eiga tingmenn sjálvir at gera sær meting um hesi viðurskifti.

Tað hevur í ár hildnast betur hjá saltfiskatrolarunum eystanfyrri enn undanfarna ár, og eru útlit til, at hetta saman við stuðulsskipanini gevur teim hampulig úrslit fyri árið.

Ídnaðarskipini hava fyrra hálvár í ár veitt væl meir enn sama tíðarskeið í fjør. Verður gongdin tann sama restina av árinum, skuldi hetta - saman við stuðuli frá tí almenna - tryggja ídnaðarskipunum frægari rakstrar-úrslit í ár enn árinum undan. Vert er at leggja til merkis tann økta týðning, sum norski parturin av Norðsjónum hevur fyri ídnaðarskipini.

Síðani sildaveiðan varð at kalla heilt bannað, hevur makrelurin saman við svartkjafti og lodnu verið álitid hjá nótaskipunum. Svartkjaftaveiðan í vár royndist verri enn mett, og vetrarlodnan undan Íslandi var sum sagt eingin, so ávísir trupulleikar hava verið at fingið samhang ella kontinuitet í veiðuni. Føroyskur áhugi er fyri veiðu av summarlodnu á Jan Mayen-leiðini og í Eysturgrønlandi, og veit landsstýrið nú um nøkur nótaskip, sum fara í hesa veiðu.

Niðurskurðurin í heildarkvotuni fyri Flemish Cap úr 40.000 tonsum niður í 13.000 tons eftir einum ári rakar Føroyar meint. Hetta gav í ár í Føroya part 2.900 tons afturat teimum 700 tonsunum, vit eiga inni á kanadiska landgrunninum. Landsstýrið hevur fleiri ferðir, og seinast í beinleiðis tingingum við kanadiskar myndugleikar, roynt at økt um kvotuna inni á landgrunninum, men enn fyriliggur einki úrslit. Hinvegin er eydnast at útvega veiðuloyvi við Labrador við eini eykakovtu uppá 600 tons, so um væl gongst í hond, skuldi hetta saman við serligari kvotu sunnan fyri Flemish Cap tryggja tveimum av teim størru saltfiskalínubátunum tann seinna túrin, eins og trimum av teim smærru tann eina.

Royndarveiðan í Eysturgrønlandi bjargaði rækjuskipunum rakstrarliga í ár, soleiðis at møguliga verður nakað av peningi tøkur til tær nýroyndir og umleggingar, sum neyðugar verða at fremja. Landsstýrisins sjónarmið er, at tey neyðugu tiltøkini verða best framd í neyvum og skipaðum samstarvi millum vinnuna og tað almenna.

Botnfiskaveiðan undir Íslandi fer í ár fram á sama hátt sum í 1979.

Gongdin í botnfiskaveiðuni við Føroyar við øking í upsa-, svartkalva-, kongafiska- og blálonguveiðuni hevur hildið fram, tað sum farið er av 1980, um enn í minni mun enn undanfarna ár. Heildarveiðan er kortini ikki økt, av tí at toskaveiðan í ár hevur verið væl minni enn sama tíðarskeið í fjør. Støðan í veruligari toska- og hýsuveiðu og tilmeltari veiðu hjá fiskifrøðingum er nú øvugt av tí, hon var nøkur ár herfyri; tá var veruliga veiðan í hesum fiskastovnum størri enn tann tilmelta, men nú er hon minni. TAC'ioð fyri toska- og hýsuveiðu á Føroya-leiðini fyri 1981 er lækkað niður í ávikavist 16.000 og 15.000 tons. Politisku myndugleikarnir verða sjálv-sagt framhaldandi at viðgera og koma til niðurstøðu í hesum máli, og út frá henni fremja neyðug og møgulig verjutiltøk.

Landsstýrið gav í fjør heyst avmarkaðum tali av føroyskum fiskiførum loyvi at veiða laks á føroysku landleiðini frá 15. oktober í fjør til 1. juli í ár. Avgerð er somuleiðis tikin um at byggja laksaalistøð, sum m.a. skal seta út sjóbúnan laks, og byrjar byggjarbeiðið beint eftir ólavsøku. Landsstýrið metir, at henda støð er ov lítil til at nøkta tørvin bæði til útsetan av laksi og sølu til føroyskar laksaalarar, og verða tí í lötuni gjørdar fyrireikingar til bygging av aðrari støð.

Úrslitið av umfatandi royndum í vetur at framleiða svartkjaft til matna fyriliggur nú, bæði viðvíkjandi veiðu, framleiðslu og solumøguleikum. Sum beinleiðis úrslit av hesum royndum verða útvegað skip, sum m.a. hava móguleika at framleiða svartkjaft til matna umbort. Átlanin er at halda

fram við royndum á landi, sum umfata tekniska bøtan av framleiðsluni og framleiðslu av liðugvørum á hægri góðskustigi.

Fyrireikingar verða í lötuni gjørdar til framleiðslu av høggu-slokki til matna sum lið í einum norðurlensdskum samstarvsprojekti.

Arbeiðið hjá Fiskirannsóknarstovuni er økt hesi seinastu árin og kanska serliga tær praktisku fiskiroyndir, sum rannsóknarstovan hevur stílað fyri. Umstøðurnar hjá stovninum at fremja nøktandi rannsóknar- og royndararbeiði skuldu verið munandi bøttar, nú Magnus Heinason verður tikin í nýtslu og umbygdur til endamálið.

ÍDNAÐARMÁL

Áhugin fyri at stovna størri og smærri ídnaðarvirkir av ymiskum slag er í støðugum vøkstri kring landið. Innan ídnað og handverk vórðu nýggj arbeiðspláss skapt til 250 fólk í 1979. Her er fiskiídnaðurin ikki tikin við.

Í farna roknskaparári fekk Ídnaðargrunnurin 52 umsóknir um lán uppá tilsamans 19,4 mill.kr. 32 umsóknir vórðu játtaðar við tilsamans 16,5 mill.kr. Tann 31. mars 1980 hevur Ídnaðargrunnurin, síðani hann byrjaði virkið sítt, veitt tilsamans 129 lán uppá íalt stívar 66,3 mill.kr. Higartil hevur grunnurin fingið útlánspening til vega við lántøku úr Íleggingargrunni Ídnaðarins og Íleggingargrunninum fyri Føroyar, men tykist tørvurin á íløgupeningi til ídnaðin nú at vera so stórur, at grunnurin er farin at umhugsa og kanna móguleikarnar fyri lántøku aðrastaðir.

Í fíggjarárinum 1979/80 hevur Menningargrunnurin viðgjørt 110 umsóknir um lán, studning og veðhald. Grunnurin hevur játtað 82 umsóknir uppá tilsamans 13,4 mill.kr. Fram til 31. mars 1980 hevur Menningargrunnurin veitt tilsamans slakar 46,3 mill.kr. í lánnum, studningum, uppbyggingarkreditum og rakstrarlánnum. Av játtaðum lánnum vóru stívar 25,3 mill.kr. ikki útgoldnar tann 31. mars 1980. Sama dag hevði grunnurin innistandandi í banka og sparikassa umleið 12 mill.kr. Av teimum 250 nýggju arbeiðsplássunum, sum eru umrødd frammanfyri, var menningargrunnurin við til at stuðla tey 131.

Menningargrunnurin, sum í lötuni er í peningatroti, hevur higartil í miðal fingið 4 mill.kr. yvir løgtingsfíggjarlógina um árið, og eisini hevur grunnurin havt eina lániheimild uppá 2 mill.kr. um árið. Lániheimildin varð í síni tíð givin fyri fimm ár og gekk út við fíggjarárinum 1979/80.

Í seinastu tingsetu legði landsstýrið fram uppskot um at geva grunninum somu lániheimild tey komandi fimm árinum. Um tað mundið hevði grunnurin enn ongantíð gjørt nýtslu av hesi heimild. Men nú bráðliga tykist vend at verða komin í. Beint áðrenn fíggjarárið 1979/80 var úti, gjørði Menningargrunnurin á fyrsta sinni nýtslu av lániheimildini uppá 2 mill. kr., og eisini hevur grunnurin søkt um lán úr Íleggjargrunni Ídnaðarins uppá heimildina fyri 1980/81. Nevndin í Menningargrunninum metir, at tað verður neyðugt at hækka lániheimildina upp í 5 mill.kr. um árið, og umhugsar landsstýrið at leggja fram uppskot um hetta. Eisini heldur nevndin, at studningurin á fíggjarlóginum eigur at verða hækkaður til 6 mill. kr.

ORKUMÁL

Arbeitt verður við orkusurninginum. Orkuráðið er farið til verka og arbeiðir við at fáa eina heildarmynd av tørvi og møguleikum.

Kanningar eru ígongd av vatnútbyggingarætlanini, og aðrir alternativir orkumøguleikar verða kannaðir. Nevnd er sett saman við íslenskari nevnd at viðgera uppskot um el-samarbeiði við kaðali millum londini. Kanningar eru eisini, hvussu spillishiti frá kraftverkum og ruskbrennistøðum kann verða nýttur sum best.

Farið verður í heyst undir jarðfrøðiligar kanningar, ið menn meta hava stóran vísindaligan týðning, men samstundis vónandi geva eina mynd av teimum virðum, ið finnast í føroysku undirgrundini, millum annað um geologiskar fyrirtreytir eru til steðar at finna olju á føroyskum øki.

LANDBÚNAÐARMÁL

Íløgurnar í landbúnaðin eru nógv vaksnar tey seinastu árinum. Bæði er talan um bygging av nýmótans fjósum og seyðahúsum, og rættuliga stórar víddir eru dyrkaðar við maskinamboðum.

Ilt er at meta um, hvussu væl eydnað nógv av hesari uppdyrking er, tí ov lítið av royndum hevur verið hjá bøndrunum at styðja seg til.

Fyri at bóta um hetta verður farið undir bygging av nýggjari royndarstöð við undirvísing á Heygsgarði. Metingarmenn eru settir, og farið verður undir endaliga projektering, so farast kann í gongd aftaná ársskiptið.

Nýtt nýmótans mjólkavirki er sett á stovn, ið átti at gjørt mót-tøkuviðurskiptini av mjólkini frá framleiðarum so góð, sum tey kunnu gerast, soleiðis at brúkarin hevur trygd fyri vørugóðsku av teimum vørum, virkið framleiðir.

Við tí í huga, at eingin bygd ella oyggj í landinum verður avtoftað, arbeiðir landsstýrið við uppskoti um veruliga lóggávu, sum vónandi verður greið at leggja fyri tingið í hesi tingsetuni.

SETHÚSABYGGING

Løgtingslóg nr. 97 frá 1. november 1978 um húsalánsgrunn fór at virka við ársbyrjan í ár.

Játtanin á fíggjarlógini uppá 10 mill.kr. gevur saman við lán-tøku uppá 25 mill.kr. móguleika fyri lániupphædd uppá 100.000 kr. fyri hús ella íbúðir upp til 120 m², meðan hús ella íbúðir størri enn 120 m² fáa 60.000 kr.

Í rakstrarárinum 1979/80 eru veitt 440 nýggj lán móti 465 árið fyri, og skyldast henda lækking helst grundstykkjaprísunum og byggibúningini.

Húsalánsgrunninum tørvar eina lániupphædd uppá 22 mill.kr. í hesum fíggjarárinum, um hann skal gerast førur fyri at hækka lániupphæddina til sethús úr 100.000 kr. upp í 120.000 kr., og fer landsstýrið í hesi tingsetu at leggja fyri tingið uppskot um lóg til lán-tøku til grunnin.

ALMANNA - OG HEILSUMÁL

Á almannaøkinum eru ætlanir frammi um at føra pensjónsupphæddirnar á hædd við tað, tær eru í Danmark.

Orsakað av hækkingum oljuprísirum, hækkingum gjøldum til tað almenna og hækkingum í livikostnaðinum annars hava danir hækkað tær sosialu veitingarnar nakrar ferðir, síðani okkara veitingar seinast vórðu fýrðar á hædd við tær dansku.

Við tí í huga, at oljuprísirnir eisini eru hækkaðir her heima, at innflutningsgjaldið er hækkað, og hækkingar somuleiðis hava verið í livikostnaðinum annars, er landsstýrið av teirri áskoðan, at sosialu veitingarnar hjá okkum eiga at hækka í sama mun sum hjá dønnum. Í lötuni fáa danskir móttakarar av sosialum veitingum, sum t.d. fólka-, avlamis- og einkjupensjón, í meðal 15% meira, enn føroysku móttakararnir av somu pensjón-um fáa. Uppskot um hækkingar kann verða lagt fyri tingið í vetrartingsetuni.

Samanlagt eru hækkingarnar mettar at kosta 26,4 mill. kr.

Í seinastu tingsetu samtykti tingið sum eina fyribils hjálp at veita pensjonistum ein brennistudning upp á 900 kr. í hesum fíggjarárinum.

Sjúkradagpeningaskipanin, sum fór at virka fyri einum ári síðani, hevur havt ávísar byrjunartrupulleikar, mest av tekniskum slag, men í vissan mun er eisini talan um ov líttla manning, og tí kann skipanin ikki virka nóg væl.

Uppskot til reglugerð fyri endurbúgvingarstovnin er gjørt, sbr. álit frá endurbúgvingarnevndini. Uppskotið er nú sent Vanlukkutryggingarráðnum til ummælis og verður síðani lagt fyri landsstýrið til góðkenningar.

Tá talan er um umsorgan, umlætting og arbeiðspláss til menningartarnað verður støðugt útbygt. Fyrr í hesum ári vórðu evnaveikadeildirnar við pláss í fyri 48 búfólkum tiknar í nýtslu, og seinni í árinum verður verkstaðarbyggingurin hjá verkstaðnum Vón tikin í nýtslu. Við hesum er útbyggingin í høvuðsstaðnum komin langt á leið. Málsetningurin má nú vera, at vit byggja hóskandi vistar- og umlættingarheim og vard verkstøð úti kring landið, soleiðis at tey menningartarnaðu kunnu liva og virka nærri upp at teirra upprunaliga umhvørvi. Í Norðuroyggjum og Suðuroy eru í ár hús keypt til hetta endamál.

Heimahjálpin verður støðugt útbygd og virkar væl. Í lötuni fáa umleið 700 fólk heimahjálp regluliga.

Á teimum trimum ellis- og røktarheimunum í Vágum, í Suðuroy og í Tórshavn eru 90 normeraði pláss, sum øll eru upptikin. Á røktardeildunum á Landssjúkrahúsinum og á Klaksvíkar sjúkrahúsi eru 44 normeraði pláss, sum eisini øll eru upptikin. Umframt hetta er tørvur á í minsta lagi 200 plássum afturat. Átlanin er at byggja eitt ellis- og røktarheim í Eysturoynni til 32 búfólk. Heimið verður í lötuni detailprojekterað, og fer byggingin vøntandi í gongd í seinnu helvt av 1981.

Ellis- og røktarheimsbyggingin í Klaksvík sær nú út til at fáa eina endaliga loysn. Fyrsta byggistig av Klaksvíkar sjúkrahúsi, sum umframt ellis- og røktarheim við pláss í fyri 28 búfólkum, eisini umfatar ymiskar felags facilitetir hjá sjúkrahúsinum og ellis- og røktarheiminum, er viðgjørt í Sundhedsstyrelsen, og hevur projektið fingið viðmæli teirra. Projektið hevur eisini fingið viðmæli frá innanríkismálaráðharranum og budgetministeriinum. Á fundi 19. august skal fólkatingsins fíggjarnevnd taka endaliga støðu til ríkiskassans part av sjúkrahúspartinum í fyrsta

byggistigi, sum er uppá umleið 17 mill.kr. Gevur fíggjarnevndin endaliga tilsøgn nú, verður útgrevsturin gjørdur í ár, meðan sjálv byggingin fer í gongd móti vári.

Ellis- og røktarheimsspurningurin í Tórshavn og Suðurstreymi verður í løtuni viðgjørdur í landsstýrinum. Møguleikarnir fyri at framskunda eina bygging í høvuðsstaðnum verða kannaðir, og eisini umhugsar landsstýrið at skjóta upp fyri teimum kommunalu myndugleikunum í Suðurstreymi at nevnd verður sett, sum skal geva landsstýrinum og kommununum tilmæli um, hvussu vit í framtíðini eiga at byggja út á hesum øki í Tórshavn og í Suðurstreymi.

Til tey verandi og øll tey nýggju arbeiðsplássini á ellis- og røktarheimsøkinum krevst eitt stórt tal av sjúkrahjálparum og við tað, at tað gongur striltið við at fáa fólk inn á teir donsku lærustovnarnar, arbeiðir landsstýrið í løtuni við eini ætlan um at seta sjúkrahjálparaskúla á stovn í Føroyum. Úr Suðuroy er ávíst, at um skúlin varð knýttur at sjúkrahúsinum og røktarheiminum har, kundi ein skilagóð samskipan fingist í lag ímillum læknafrøði og undirvísingarlígt innihald í læknavirkseminum í oynni.

Galdandi gjaldsskipan viðvíkjandi uppihaldi á ellis- og røktarheimum hevur ført til, at smáar og fíggjarliga veikar kommunur aftra seg við at jætta við tí úrsliti, at fólk úr hesum kommunum ikki sleppa inn á ellis- og røktarheim. Landsstýrið umhugsar nú at skjóta upp fyri tinginum, at henda skipan verður broytt soleiðis, at allar landsins kommunur skulu gjalda 15% uttan mun til, um tær hava nógv ella fá fólk inni á ellis- og røktarheimum. Umhugsað verður at lata kommunurnar rinda helmingin av teimum 15% í mun til fólkatalið og hin helmingin í mun til skattainntøkuna.

Primera heilsurøktin verður støðugt útbygd sambært álit frá nevndini viðvíkjandi kommunulæknaskipanini og øðrum meira í Føroyum frá 1973. Teir tveir partarnir av álitinum eru avgreiddir av tinginum, meðan tann triðji parturin, sum umfatar eina skipan fyri ljósmøður, væntandi verður lagdur fyri tingið í vetur.

Fyrsti parturin, sum er sjálv kommunulæknaskipanin, umfatar m.a. eina hækking í talinum av kommunulæknum og bygging av teimum sonevndu heilsumiðstöðunum.

Sambært álitið skal talið av kommunulæknum hækka úr 16 upp í 23. Av hesum eru teir 4 longu settir. Væntandi verða tvey kommunulæknastørv

sett afturat í ár. Tá skipanin er fult útbygd, verður ein kommunulækni fyri hvørjar 1850 íbúgvar.

Tann fyrsta heilsumiðstöðin er bygd í Sandoyar læknadømi og var tikin í nýtslu í december 1979. Tann næsta er undir bygging í Suðuroyar sunnara læknadømi, og tann triðja, ið verður bygd í Vága læknadømi, fer í gongd í hesum árinum. Næst liggur so ein heilsumiðstöð í Runavíkar læknadømi og ein við Streymin.

Næsti parturin av álitinum, sum umfatar heimasjúkrasystraskipanina, varð avgreiddur í seinastu tingsetu. Skipanin umfatar 27,5 starvsfólk ella eitt starvsfólk til hvørjar 1400 íbúgvar.

Ráleggingarnevndin fyri sjúkrahúsini, sum skal koma við tilmælum um, hvussu sjúkrahúsverkið skal útbyggjast, er júst liðug við eitt álit, sum umfatar útbyggingina fyri tey komandi 12 árin.

Umsitingar- og goymslubygningur, ið verður bygdur í samband við Suðuroyar sjúkrahús, verður liðugur til heystar. Í hesum bygningi verður eisini viðtaluhøli til konsulenttænastuna. Í Klaksvík verða líknandi viðtaluhøli innrættað í starvsfólkahúsunum á Klaksvíkar sjúkrahúsi. Í løtuni umfatar konsulenttænastan medisín- og røntgenlæknar á báðum lokalsjúkrahúsunum aðru hvørja viku. Tá viðtaluhølini í Klaksvík og á Tvøroyri verða tøk, verður konsulenttænastan víðkað, soleiðis at eygnalæknin og oyrna-, næsa- og hálslæknin eisini skulu hava praksis á teimum báðum lokalsjúkrahúsunum aðru hvørja viku og annars, tá tørvur er.

Annars verður arbeitt miðvíst fyri at útbyggja konsulenttænastuna og at fáa hana í meira fasta legu enn nú.

RÚSDREKKAMÁLID

Í seinastu tingsetu vórðu ymiskar broytingar framdar í rúsdrekka-lógini. Broytingarnar eru í stuttum tær, at bann er sett fyri innflutningi av rúsdrekka, sum hevur í sær meira enn 60 rúmprocent alkohol og fyri innflutningi av øli, ið er sterkari enn 4,6 vektprocent. Sonevnda gulllið er skamtað til í mesta lagi 4 kassar til hvønn persón um mánaðin. Heitivín er somuleiðis komið undir skamting. Loyvda nøgdin er 9 l til hvønn persón um mánaðin. Við broytingunum í rúsdrekka-lógini er tað nú vorðið møguligt hjá teimum føroysku bryggjaríunum at framleiðs sterkt øl upp til 4,6 vektprocent. Henda framleiðsla er byrjað. Annars eru reglurnar um, at keypari ella innflytari av sterkum øli, víni og brennivíni skal hava fyllt 20 ár, skal fyrivísa skattakvittan o.a., tær somu sum higartil.

Landsstýrinum er álagt at kanna, hvat árin hesar broytingar fara at hava á okkara rúsdrekkaviðurskifti og at geva tinginum eina frágreiðing um hetta í Ólavsøkutingsetuni 1981. Hetta fer landsstýrið at gera.

ARBEIÐSEFTIRLITIÐ

Fyri at økja um tryggleikan á arbeiðsplássunum skipar arbeiðseftirlitið fyri fleiri ymiskum skeiðum í hesum ári. T.d. skeið fyri førarar av tornkranum, mobilkranum og troverskranum og lastbilførarum, sum koyra lastvognar við kranum. Somuleiðis er ætlanin at halda skeið fyri tryggleikaumboðunum á arbeiðsplássunum, og eisini skal arbeiðseftirlitið vera við á einum skeiði fyri álitisfólk á arbeiðsplássunum.

Tíverri mugu vit ásanna, at arbeiðseftirlitið arbeiðir undir sera vánaligum umstøðum. Fyri tað fyrsta eru hólsviðurskiftini ótíðarhóskandi og vánalig. Fyri tað næsta er manningin alt ov lítil. Landsstýrið arbeiðir í lýtuni við at útvega arbeiðseftirlitinum meira tíðarhóskandi hólir, og er umsókn send fíggjarnevndini um peningajáttan til hetta endamál. Ætlan landsstýrisins er, at arbeiðseftirlitið verður útbyggt við fleiri eftirlitsfólkum, t.d. so at eitt eftirlitsfólk verður sett í Suðuroy at taka sær av Suðuroynni burturav, eitt í Norðoyggjum at taka sær av Norðoyggjum og þørtum av Eysturoynni og eitt í Vágoyinni at taka sær av Vágoyinni og Norðstreymi, meðan restin av landinum verður røkt av hovuðsskrivstovuni. Orsakað av búskaparligum trupulleikum var einki nýtt eftirlitsfólk sett í hesum árinum, men er tað landsstýrisins ætlan, at útbyggingin av arbeiðseftirlitinum skal halda fram í komandi fíggjarári.

SKÚLAMÁL

Landsstýrið legði í seinastu tingsetu uppskot fyri tingið um lögtingslóg um nýggja læraraútbúgving.

Henda lóg varð samtykt av tinginum og er farin at virka, soleiðis at 1. flokkur á skúlanum tók prógv eftir henni í summar.

Landsstýrið hevur biðið landsskúlafyrisitingina um at seta í verk arbeiðið við at fyrireika uppskot til lesiætlanir, soleiðis at hesar sum skjótast kunnu verða settar í gildi sambært lógini, og fer hetta arbeiðið fram, meðan virkað verður eftir fyribils lesiætlanum.

Seinasta hond er við at verða lögð á álitið um frítíðarlóggávuna. Bíðað verður m. a. eftir frágreiðingunum frá kvøldskúlunum nú í vetur, soleiðis at hesar verða við til at fullføra myndina av verandi skipan,

pædagogiskt og økonomiskt, áðrenn landsstýrið endaliga avgreiðir málið til løgtingið.

Fíggjarnevndin hevur játtað Føroya Studentaskúla og HF-skeiði 1 millión eyka til undirvísingina orsakað av tí stóra næmingatalinum komandi ár. Tað verða 6 fyrsta-studentsflokkar og 3 fyrsta-HF-flokkar í Hoydølum í ár, meðan ein 4. fyrsti-HF-flokkur verður fluttur til Gøtu, orsakað av plásstroti í Hoydølum.

MENTUNNARMÁL

Nýggja landsbókasavnið er liðugt, og verður tað formliga tikið í nýtslu í september mánað. Gamla bókasavnið verður so at nýta til náttúrugripasavnið, og fara ávísar nýskipanir fram í hesum sambandi.

Nýtt útvarpshús er í gerð, og verður tað liðugt eina ferð komandi ár.

Fyrireikingar til alment sjónvarp eru í gongd í samsvar við løgtingslógina. Uppskot um føroyska sjónvarpslóggevú verður lagt fyri tingið í hesi setuni.

Í komandi mánað verður farið undir bygging av Norðurlandahúsinum í Føroyum.

VEGIR OG HAVNIR

Aðrar peningakrevjandi uppgávur gjørdur, at játtanin á fíggjarlógini til vegir var nógv minni enn árinum frammanundan, og førir hetta við sær, at nógv minni verður til nýgerðir enn árinum frammanundan.

Arbeiðir, sum eru í gongd í summar, eru á Fugloynni millum Kirkju og Hattarvík; á Kalsoynni, har seinasta tunnilin til Mikladals verður liðug seinast í árinum. Í Eysturoynni verður Eiðisvegurin í samband við havnagerðina gjørdur, og onnur smærri arbeiðir, millum annað á vestursíðuni á Skálafjørðinum. Á Streymoynni verður gjørt koyrandi til Kaldbaks og nakað hildið fram við vegagerð til Syðradals. Arbeitt verður við at fullføra omankoyringina til Vestmanna. Í Vágum verður arbeitt við Bíggjar-Gásadalsvegnum, og í Suðuroynni verður komið til Víkarbyrgis, umframt smærri breiðkingar og umbyggingar.

Havnagerð fer fram víða hvar um landið eftir 6-ára havnaætlanini. Spurningurin um endurgjald frá ríkinum er ikki endaliga greiddur, av tí at hetta verður ein partur av komandi studningsskipan, men arbeiðir

landsstýrið við at fáa eina à conto-skipan í lag fyri tey havnarløg, ið eru komin væl ávegis.

∕ Hjaløgd er frágreiðing frá landsverkfrøðingsstovninum um tær íløgur, gjørdar verða.

SAMFERÐSLUMÁL

Løgtingið avgreiddi í heyst uppskotið frá landsstýrinum um rutukoyring Tórshavn/Kirkjubø og Tórshavn/Vestmanna. Landsstýrið hevur skrivað sáttmála um hesa koyring, og er hon farin at virka eftir tí álit, ið varð lagt fyri tingið.

Somuleiðis fer landsstýrið at skriva sáttmála um rutukoyring í Sandoyinni eftir sáttmála, grundaður á álit, ið lögtingið samtykti í vár.

Bussrutusambandið í Sandoyinni, sum hevur verið torført at loyst úr lagdi, er við hesum loyst til fulnar, meðan enn restar í at knýta sambandið norðureftir úr Kollfjarðardali við Tórshavn/Vestmanna-rutuna og víðari um Eysturoynna norð í Norðoyggjar. Somuleiðis er eisini greitt at knýta Vágar saman við Tórshavn/Vestmanna.

Bussrutusambandið í Suðuroynni er meira óheft av hesum rutum, men verður kortini eisini virkað fyri at fáa hetta fullført, soleiðis at landið alt um stutta tíð hevur fingið kollektivt ferðafólkasamband, og er við hesum ein av setningunum, ið samgongan setti sær, rokkin.

Í álitinum um busskoyring, sum tingið hevur viðgjørt, varð nevt, at landskassin skuldi veðhalda fyri lánnum til bussarnar, og verður lóg um veðhald lögð fyri tingið fyrsta dagin.

Stór útskiftan er farin fram av skipum hjá Strandferðsluni seinasta árið.

Nýtt skip, Sildberin, er bygt á Tvøroyri til siglingina Sand/Skúvoy, og var kostnaðurin av hesum knappar 2 milliúnir krónur. Somuleiðis er nýtt skip, Ternan, bygt á Tórshavnar Skipasmiðju til sigling um Lovíksfjørð, og var kostnaðurin av hesum 19,5 milliúnir krónur. Úr Danmark varð keypt systurskipið hjá Smyrli - Teistin - til sigling um Suðuroyarfjørð og til Klaksvíkar fyri 23,6 mill.kr. íroknað umbyggingarkostnað.

Dúgvan er seld til Onglands fyri 4 milliúnir krónur.

Millumlandasiglingin hjá Smyrli hevur roynst væl higartil í ár, og varð víðkanin av sambandinum til Hanstholm, sum vantað, eitt skilagott tiltak.

6 tær fyrstu vikurnar vísa í mun til sama tíðarskeið í fjør eina framgongd í ferðafólkatali uppá 3.428 ella 56,7% og í biltali 300.

Um Bergen/Hanstholm/Bergen verður frároknað, sæst ein framgongd í ferðafólkatali uppá 24,4%.

Sum vantað, so hevði keyp av munandi størri skipi givið munandi

størri inntøkur, tá stóra talið á avvísingum av ferðafólki verður havt í huga.

Nýggj innflúgvingartól og ein longdur flogvøllur, nú uppá 1250 m, vórðu tikin í nýtslu 6. mai í ár.

Hóast hetta er styttesti vøllur, Boeing 737/200-flogførini nýta, og hóast innflúgvingartólini ikki eru av standard slagnum orsakað av serliga landslagnum í Vágum, er nýtslan av vøllinum nú komin í eina tryggari legu, og eru avlýsingar vegna veður so at siga burturdotnar.

Landskassans partur av arbeiðinum bleiv 19 milliúnir krónur.

TELEFONVERKIÐ

Landsautomatiseringin av telefonini er farin fram, og hava nú allar bygdir í Føroyum fingið automatiskt samband.

Stríðið millum Telefonverkið og Tórshavnar býráð er somuleiðis av, og er Telefonverkið, eftir at landsstýrið hevur viðgjørt málið, farið undir at hækka verandi telefonhús í Havn, soleiðis sum søkt varð um í 1973. Væntandi verður hetta arbeiðið liðugt næsta ár, og kunnu tá tey útvið 500 fólkin, sum standa á bíðilista, fáa sína telefon, eins og verandi trupulleikar, ið standast av telefonnýtsluni, tá verða loystir til fulnar, soleiðis at landið alt kann taka lut í tí fullførdu landsautomatiseringini.

Víðari verður gingið í hesum ella koamndi fíggjarári at gera Føroyar til eitt takstøki.

POSTVERKIÐ

30. januar í ár vóru 5 ár, síðan føroysk frímerki vórðu útgivin fyrstu ferð.

Seinasta fíggjarár keypti útlendið fyri 35 milliúnur krónur í frímerkjum, harav 23 milliúnir krónur verða eftir, tá ið útreiðslurnar eru trektar frá. Mett verður ikki, at sølan verður eins stór hetta fíggjarárið, tó einar 25 mill. krónur.

Tað vaksandi arbeiðið við frímerkjaútgávuni setur størri krøv til høli, og er tí postverkið farið undir bygging av frímerkjadeild úti á Argjum. Henda deild skal eisini rúma postavgreiðslu, sum saman við leigaðum postavgreiðsluhølum í Havn ger, at tænaviðurskiftini hjá postverkinum batna munandi.

VAKTAR- OG BJARGINGARTÆNASTAN

Neyðug umvæling av skaðum á vaktar- og bjargingarskipinum „Tjaldrinum“ og ein styrking av skipinum yvirhøvur, er nú greið at fremja. Umvælingarprojekt og kostnaðartilboð fyriliggja, og kemur arbeiðið at kosta umleið 2 mill. kr.

Umframt vaktartænastuna fremur stovnurin eitt alsamt útbyggt service-arbeiði fyri føroyska fiskivinnu. Somuleiðis hevur hjálpar- og bjargingar-arbeiðið verið í støðugum vøkstri. Fyrra hálvár í ár veittu skipini hjá Vaktar- og bjargingartænastuni 68 hjálparveitingar móttvegis 97 alt árið 1979. Hetta skapar eftir landsstýrisins fatan grundarlag fyri regulering í gjaldsskipanini millum stovnin og Tryggingarsambandið.

Bøtur og konfiskatiónsinntøkur av ólógligari fiskiveiðu undir Føroyum falla, sum nú er, allar til danska ríkiskassan. Síðani føroyska vaktartænastan varð stovnað, hevur landsstýrið hildið verið rímuligt at fingið broyting í her. Landsstýrið hevur tí sent dansku ríkismyndugleikunum uppskot til sáttmála um býti av inntøkunum millum landið og statin. Í peningi snýr hetta seg kortini ikki um stórar upphæddir.

Hølisviðurskiptini hjá Vaktar- og bjargingartænastuni sum stovni eru í hesum árinum broyttar, soleiðis at stovnurin í so máta hevur sámuligar arbeiðsumstøður og hevur nú fingið útvegað goymslurúm til skipslutir.

KOMMUNUMÁL

Mest umrødda felagskommunala mál undanfarna ár hevur ivaleyst verið at byggja eina felagskommunala ruskbrennistøð fyri alt landið, sum var før fyri at taka ímóti burturkasti, sum kann brennast, frá øllum føroyskum kommunum. Serliga áhugaverdur í hesum sambandi hevur verið møguleikin at gera nyttu burtur úr hitanum frá brennistøðini.

Kanningar, sum umboð fyri felagskommunala renovasjónsfelagsskapin, Tórshavnar býráð og Føroya landsstýri í felag hava gjørt, vísa, at tað eru greiðir tekniskir og fíggjarligir fyrimunir at byggja eina brennistøð fyri alt landið, og at hon liggur hærhendis høvuðsstaðarøkinum, uttan mun til um hitin frá støðini verður nýttur ella ikki.

Felagskommunali renovasjónsfelagsskapurin hevur søkt landsstýrið um einhvønn fíggjarligan stuðul ella hjálp, sum landsstýrið í prinsippinum hevur játtað. Á hvønn hátt hesin stuðul verður veittur, verður avgerð tikin um, tá ið ummálið viðvíkjandi hitanýtsluni liggur fyri.

Landsstýrið hevur í ætlan at leggja fyri lögtingið uppskot um nakrar broytingar í kommunulógini. Áðrenn hetta verður gjørt, fer landsstýrið at viðgera hesar broytingar við m. a. Føroya kommunufelag og einstaklingar, ið fáast við kommunalt arbeiði.

Stórt byggi- og útbyggingarvirksemi er hjá flest øllum størri føroyskum kommunum, og ber hetta í sær, at alt fleiri kommunur dragast við rættiliga tungan rakstur. Hetta ger tað alneyðugt hjá bý- og bygdaráðum at gera nágreiniliga umhugsaðar prioriteringar av uppgávunum og elvur landsstýrinum til tað sama, tá talan er um tess studnings-, veðhalds- ella ummælissskyldur, uttan tó á nakran hátt at steðga náttúrligari útbygging í kommununum. Útbyggingarnar, sum fram eru farnar og fara fram, seta stór krøv til lagaligan lánipening. Hetta er partvís eydnast við nøkrum av teim lánunum, sum einstakar kommunur hava tikið í útlandum, men bert í ávísan mun. Landsstýrið fer tí í hesum árinum at seta niður arbeiðsnevnd við tí setningi at skapa lógarkarm fyri at útvega føroyskum kommunum ódýrari lánipening og í hesum sambandi seta fram tilmæli um, hvussu kommunalur lánigrunnur við útlánspeningi, ið veruliga munar, kann fáast á føtur.

SAMRÁÐINGAR - MÁL TIL TINGIÐ

Við ríkisstjórnina fyrirstanda í heyst týðandi samráðingar um torfør og viðbrekin mál, sum leingi hevur verið roynt at fáa loysn á.

Eitt av hesum er um føroyska luttøku í flúgviningi upp á Føroyar. Hesar samráðingar hava staðið við síðan 1969 og mugu nú enda við skilagóðari loysn.

Av serligum týðningi er undirgrundsmálið, sum er ógvuliga principielt tveir vegir, bæði sum ríkiseindarspurningur og sum mál, har vit leggja dent á, at avgerðir viðvíkjandi tí, henda skal í undirgrundsmálum, liggur í Føroyum. Hvussu hesi sjónarmið sameinast, kunnu bert endaligu samráðingarnar avdúka. Júst tí spurningurin er so torførur, er komið so stutt ávegis.

Í lötuni verður bíðað eftir einum donskum áliti í spurninginum, og væntast hetta at liggja fyri í august.

Tey sokallaðu ríkisborgararættindini í fiskiveiðumálum í grønlenskum og donskum sjógvi eru einki nærri loysn enn fyrr.

Tvørturímóti tykjast í roynd og veru sjónarmið EEC-løgfrøðinga at

finna betri og betri fótafesti. Í hvussu er minskar tann parturin av fiski-rættindum, okkum kunnu tillutast uttan endurgjald til EEC ár um ár.

Hugsandi er okkurt samráðingarumfarið enn í hesum máli, men mangt bendir á, at loysn fæst eingin uttan einhvønn rættarúrskurð.

Hesi bæði mál eru á ein hátt samantengd. Eru livandi ríkidømi í havinum sundurbýtt millum ríkisins partar, eru føst virði í havbotninum tað helst eisini. Eru tey føstu felags, mugu tey livandi í ávíst mát eisini vera tað. Her ber ikki til, at vit góðtaka EEC-yvirvald í øðrum, tí Danmørk hevur avgivið vald sítt, meðan vit varðveita felags yvirvaldið í hinum.

Nú fiskimarkið er útflutt í Eysturgrønlandi, og allir stovnar har verða kvoteraðir, er eisini útlit til, at eitt øki, sum ikki verður troytt av grønlendingum sjálvum, og sum vit tí náttúrliga skuldu átt fyrsta rættin at veitt í, meira og meira verður tikið inn undir EEC-vald. Hesi gongd verða vit at mótarbeiða eftir førimumi, men er ávirkan okkara í slíkum málum tíverri avmarkað.

Tær fyrr umrøddu samráðingarnar um umskipan av ríkisveitingunum verða eisini at fullføra í heyst, so tingið og ríkisdegurin kunnu taka støðu í hesum setunum. Nevndin, sum stjórnin ynskti setta at gera álit í málinum, er liðug við arbeiðið sítt, og fyrireika partarnir seg í lötuni til endaligu viðgerðina.

Landsstýrið verður framvegis at leggja alla orku sína í at tryggja rímiligar veiðumøguleikar innan teir rammusáttmálar, vit hava, og royna at gera sáttmálar um nýggjar móguleikar.

Í hesum árinum kom afturat eitt veiðuøki, sum lítið hevur verið roynt áður, nevniliga Eystrasalt. Sáttmáli er har við Svøríki og Eystur-týskaland, meðan endaligur sáttmáli við Polen enn ikki er fingin í lag. Tað verður framhaldandi roynt at fáa hendan í lag, eins og samráðingar verða við Sovjet og onnur lond um víðari ræsur í hesum sjógvi.

Sínamillum javnvágin í teim fiskiveiðusáttmálum, vit hava, er ár um ár komin at liggja á einum lægri stigi, og ger hetta samráðingarnar truplari og truplari.

Vit, sum ikki eiga móguleika at lata meira fyri føroysk fiskirætti-ndi, enn vit hava gjørt - heldur minni - líta tí við størsta álvarsemi at hesi gongd og royna av øllum alvi at vinna fatan fyri, at okkum ber ikki til at luttaka í eini samvinnu, sum einans hvílir á køld forrætnings-

sjónarmið, har bert verður talað um tons fyri tons og krónu fyri krónu.

Tað náttúrliga arbeiðsbýtið ímillum lond, sum serliga EEC-londini so vakurt hava talað um, mugu vit royna at berjast fyri.

Eisini verða vit at taka onnur viðurskipti inn í myndina enn bert fiskivinnupolitisk. Samvinna er ikki samvinna, fevnir hon ikki øll týðandi politisk øki.

Føroyar er náttúrliga politiskt, søguliga, mentunnarliga og ígjøgnum ættarbond partur av vesturlenska mentunnarkringinum. Ímóti føroyskum ynski eru vit eisini vorðin partur í verjupolitisku samvinnu vestanveldanna. Tað kann tí ikki bera til, at hesi okkum vinarligu sinnaðu lond ikki framvirkir vilja vera við til at skapa slíkar karmar um føroyskt fiskivinnuvirksemi, at tjóðini er lív lagað á hesum oyggjum.

Bert finna í politiska talvi annara, meðan vit vinnuliga verða ríknir í tronga, gúðtaka vit ikki.

Heldur ikki ber til, at óvissan um framtíðar rættindi okkara verður eins stór, og hon er í dag.

HVØRJI STIG TAKA VIT?

Kortini krevja vit ikki tað ómøguliga av samvinnulondum okkara, bert so rúmligan karm, at framhaldandi kunnu føroysk skapanarevni útloysa nýggjar móguleikar, føroyskt arbeiðssemi framleiða virðismiklari vørur og føroyskt samfelagssinni veita fleiri fjálgt bú í hesum landi.

Og móguleikarnir á hesum øki eru ongantíð allir troyttir.

Vit gera okkum greitt, at fiskanøgd eina verður ikki at geva tann til samfelagsraksturin neyðuga ágóðan.

Søluvirðið av somu ella minni fiskanøgd verður í fyrstu syftu at tvífalda og síðan líðandi at økja við øktari viðgerð.

Henda gongd verður darvað av tollatgerðum annara, men vit mugu so bert kýta okkum enn meira, so háverðugar vørur verða framleiddar upp aftur rationellari enn móguligt er í dag.

Vit mugu skjótast gjørligt tryggja, at kendir móguleikar koma til nyttu.

Her er til dømis hugsað um skeljadjóraveiðu og -aling, bæði til matna og agn.

Tað er ov stutt rokkið, at vit enn í dag innflyta agn, gróðrarlíkindini í egnum sjógvi kunnu ríviliga tryggja framleiðslu, bæði til egið brúk og útflutnings. Her eru nógvar milliúnir at spara. Um neyðugt, mugu serlig

tiltøk gerast fyri at fáa gongd á her. Líknandi tiltøk sum stuðulslógirnar á sinni.

Framleiðslu av nøkrum túsund tonsum av laksu eigur at vera rokkið um fá ár. Her kemur inn í myndina aling, veiða á opnum havi og tøka av útsettum laksu, tá hann leitar til lands (Ocean Ranching), men fremst av øllum má hesin luksusfiskur seljast viðgjørdur til tvífalt prís, vit fáa í dag. - Sum áður nevnt liggur aftan fyri hesar møguleikar útbygging av alistøðum til millióna tal av laksayngli. Hetta er ikki bert biologisk, men eisini politisk treyt.

Vit fara burtur í lond við parti av okkara flota og kunnleika okkara at samvinna við teir, brúk hava fyri okkum, og hesir eru mangir. Men skal hetta gerast eftir treytum, sum hóska báðum partum og ikki bert teimum, stendur fyri heima hjá okkum at skapa samskipaðan politikk á hesum øki. Vit hava longu ringar royndir av, at hvør fer í sínum lagi, meðan hann nærir at sær, spillir hann fyri heildina.

Ráevni til bygging og ídnað, fóðurevni og annað verður at fáa ódýrari til landið við rationellum flutnings- og fordeilingshættum.

Ídnaðurin, sum traðkaði barnaskógvar sínar sjeytiárin, verður nú at taka til veruliga útbygging, og dentur verður lagdur á at gera hann kappingarføran. Vit hava alt ov mong dømi um, at lond koma í trupulleikar av at byggja út vandan ídnað, sum ongantíð gerst gonguførur, tí hann saknar stuðulin.

Farma- og ferðamannasigling, sum vit nú hava prógvað ber til at gera kappingarføra við annara, má útbyggjast við teim mest specialiseraðu førnunum. Stuttskygni og trongd til at skáka sær undan við at keypa bíligt og óhóskandi materiel, verður at geva hesi vinnu múnusting, verður ikki vunnið á tí.

Jú, sanniliga eigur hetta land møguleikar, tað sýnir betri enn annað samanbering við londini uttan um okkum. Vit klukka og klaga mangan við fullum rætti; men í lötuni er meira avgerandi at nýta tann møguleika vit hava fyri at halda øllum hondum í vinnu til at fyrbygja, at vit framyvir gerast eftirbátur.